

Sociální sítě dětem nezakazujme, ale vysvětlujme. Je to těžká cesta, ale ta snazší vede do pekel

Petr Koubský

Sám v online světě bez průvodce a brzy možná i bez možnosti svěřit se, na co tam narazil.
Foto: Adobe Stock

Komentář Petra Koubského: Souhlasíte s tím, aby na sociální sítě směly děti až od patnácti či šestnácti let? Na první pohled to vypadá jako dobrý nápad. Na druhý však ne.

Dětem odedávna zakazujeme alkohol, cigarety a sex, vesměs oblíbené zábavy dospělých, a připadá nám to zcela přirozené. Proč k tomu nepřidat Facebook a YouTube? Prozatím to udělali v Austrálii, kde ze všeho, co jen trochu vypadá jako sociální síť, [vyhnali každého pod šestnáct let](#).

Tedy, vyhnali... Ne tak docela. Zákaz se dá obejít více způsoby a podle zpráv od protinožců [se to běžně děje](#). Což se dalo čekat, protože otázka spolehlivého ověření věku na internetu je dost složitá a skrývá různá nenápadná úskalí, ale to zatím nechme stranou.

Poměrně daleko je projednávání podobného zákazu (s limitem patnácti let) ve Francii a Velké Británii. V obou těchto zemích se návrhem příslušného zákona zabývá parlament. Na úrovni vládního návrhu zákona jsou v Dánsku, Norsku, Řecku a Slovinsku. Ve Španělsku a Turecku jde zatím jen o politická prohlášení. Zákazy jsou chystány nebo zvažovány také v několika mimoevropských zemích. Seznam určitě není úplný, mění se každým dnem.

Nyní se ústy premiéra Babiše k tomuto trendu přidalo také Česko. Babiš [to vyhlásil na Facebooku](#), v čemž zjevně nevidí ironii ani on, ani mnozí jiní. Vždyť tam nemluvil k dětem, ale k dospělým, že.

Jak přecházet digitální ulici

Potíž každé diskuze o sociálních sítích – nemusí ani jít o jejich zákaz – je v tom, že většina jejich účastníků neví, o čem vlastně mluví, zatímco zbylé menšině tento stav vyhovuje.

Běžně například hovoříme o sítích jako o monolitu v chybné víře, že existuje nějaká univerzální zkušenost s nimi; žádní dva lidé na světě ovšem nemají stejný Facebook, X či Instagram. Uživatelský zážitek se řídí individuálním nastavením a chováním. Tím nedorozumění začínají, ale ani zdaleka nekončí.

Tak například je bezpochyby pravda, že vrazit mobil do tlapek kojenci, aby od něj byl na chvíli pokoj, je velmi hloupý nápad, a když se to dělá opakovaně, lze tím vývoj dítěte citelně poškodit. Co to však má společného se zákazem pro čtrnáctileté?

Bezpochyby je pravda, že sítě mohou být návykové. Jejich provozovatelé koneckonců utratili miliardy dolarů, aby tohoto efektu dosáhli. Bezpochyby je pravda, že je na nich ukrutná spousta nesmyslů, balastu, lží a manipulací. Je pravda, že na děti číhá na sítích nebezpečí v mnoha podobách. Stejně jako na dospělé.

Sociální sítě jsou proměnlivé složité prostředí podobné velkému městu s rušným provozem, lepšími a horšími čtvrtěmi, bezpečnými parky a místy, jimž je dobré se vyhnout. Pohybovat se bezpečně skutečným městem učíme děti od předškolního věku – úměrně jejich schopnostem.

Pokládali byste za dobrý nápad je namísto toho do patnácti nepustit na ulici a tvářit se, že takové místo vůbec neexistuje? V případě „skutečného“ světa by to požadoval jen šílenec. V případě virtuálního lze pro takový nápad získat podporu překvapivě snadno. Jenže dělení na skutečný a virtuální je něco, co máme v hlavách už jen my starší. Pro dnešní dvacetileté a mladší je to jen jeden svět. Nemá žádný šev, žádnou dělicí linku.

Dnešní děti v digitálním světě žijí. Hlavní nebezpečí nespočívá v tom, že tam jsou, ale v tom, že tam jsou samy. Nemají tam dospělé, kteří poradí a pomohou, když je třeba.

Jako všude jinde i na sítích děti potřebují radu, oporu a bezpečí. My jim místo toho chceme dát drába, policajta, zákaz. Pokud to uděláme, ztratíme jejich důvěru – a tím špatné věci teprve začínají.

Výchova k pokrytectví

Vynutitelnost takového zákazu je totiž nevelká. Děti jsou ohromně vynalézavé, což prokázaly první týdny platnosti zákazu v Austrálii. A stejně vynalézaví budou dospělí, kteří spatří v černém trhu s facebookovými a jinými účty znamenitou obchodní příležitost.

Ano, dnešní sítě nejsou pro děti bezpečné. Ty zakázané budou mnohem nebezpečnější – burza všeho nelegálního, kde platidlem bude dětské porno, ráj pro stalkery a podvodníky, kteří se nebudou bát odhalení. Které dítě přiběhne za rodiči nebo učiteli,

že se mu na síti děje něco zlého, když tam vůbec nesmí být a muselo by nejprve přiznat vážný přestupek?

Dětem, které na síti nesmějí, nebudeme vysvětlovat, co tam na ně číhá – protože jim to ani nebudeme smět ukázat. Počkejte si do patnácti, řekneme jim.

Jenže děti jsou zvědavé a internet je nekonečně velký a plný kouzelných lákadel, barev, obrázků, tajemství, klipů, písniček, žertů... a také odvážnějších spolužáků, kteří tam už jsou, zákaz nezákaz, a pošklebují se malému strašpytlovi. Vy byste takový tlak ve třinácti vydrželi? Já rozhodně ne.

A budou vědět, že doma ani muk a ve škole dvojnásob. Budou vědět, že v důležitých věcech je třeba dospělým lhát, že důvěra k nim není možná. Chcete své děti dotlačit k takovému vztahu k vám?

Anebo s nimi uzavřete pakt proti světu. Řeknete jim, že víte, že vám se svěřit mohou, ale jen doma, venku se o něčem takovém nemluví, protože to je zakázaná věc a byly by z toho potíže. Chceme vychovávat děti takhle? Odmalička v nich ničit důvěru ke společnosti, ve které budou žít? Jak bude taková společnost časem vypadat?

Připomínám, že na sítích není jen zábava. Děti je používají ke každodenním praktickým domluvám mezi sebou. Komunikují tam s rodiči i se školou. Za to všechno se bude muset najít náhrada, vezmeme-li zákaz vážně.

Ukaž občanku

Obávám se, že jeden konkrétní výrok H. L. Menckena cituji častěji, než by se slušelo, vezmeme-li v úvahu, jak nesympatický pán to byl. Jenže co dělat, tato jeho věta je občas nepostradatelná: „Na každou složitou otázku existuje jednoduchá, dobře srozumitelná nesprávná odpověď.“

Zákaz sociálních sítí pro děti je přesně to: líbivá a přesvědčivá nesprávná odpověď na složitou otázku. Potěší rodiče, kteří nechťejí být sami ti oškliví, kdo dětem berou mobil – stát to udělat za ně. Potěší politiky, kteří by jinak museli pracně jednat se Zuckerbergem, Muskem a dalšími magnáty o mnoha pravidlech, jež mají sociální síť dodržovat. Namísto toho postačí jediné: zkontrolujte jim věk a jinak nechte všechno, jak to je.

Mimochodem, napadlo vás, jak se ten věk bude kontrolovat? Nejčastější řešení spočívá v tom, že naskenujete osobní doklad a k tomu svou fotku. Což budeme muset udělat všichni, vy, já i vaše babička, protože jinak se nepozná, že děti nejsme. V centrálních několika amerických firem vzniknou objemné databáze občanských průkazů a hackeři celého světa rozjedou závod, kdo se do nich nabourá jako první. Tento zranitelný bod velký jak vrata od stodoly vznikne zbytečně, protože – jak ukazují zkušenosti z Austrálie – systém lze ošidit prostě tím, že si půjčíte mámin doklad a místo své hlavy pak na kameru ukážete její fotku.

Jedinou dosud vyzkoušenou alternativou je behaviorální testování věku. Podstoupíte test znalostí a postojů, ze kterého umělá inteligence odhadne, kolik vám je let.

Jednorázový test půjde ošidit, pokud ale půjde o průběžné sledování toho, co na síti děláte, každý se nakonec prozradí (včetně padesátníků s mentálním věkem pod zákonem).

Regulujme síť, ne děti

Vyjmenoval jsem několik důvodů, proč s navrženým věkovým omezením přístupu na sociální síť nesouhlasím, zatím však stále ještě ne ten hlavní: zákazem zafixujeme současný špatný stav sítě a rezignujeme na změnu k lepšímu. Máme poškozený most přes řeku, ale namísto opravy na něj pověsíme ceduli „Dětem pod 15 let vstup zakázán“ a budeme si lebedit, jak jsme to dobře vyřešili.

Sociální síť jsou užitečné a dají se použít k mnoha dobrým věcem (kdyby nedaly, bylo by správné řešení jednoduché). Současně mohou ohromně škodit – nejen dětem, i dospělým. Je známo, co by se na nich mělo změnit, aby škodily méně, jenže provozovatelé sítí jsou příliš mocní, politici na ně nemají páku. Spíš naopak: Musk, Zuckerberg a další mají, zdá se, pořádnou páku na politiky včetně amerického prezidenta, tedy toho teoreticky nejmocnějšího z nich.

To je špatné. Ve sporu mezi politiky demokratických zemí a magnáty ze Silicon Valley bychom většinou měli fandit těm prvním – ne ze sympatií, ale protože se jich můžeme zbavit a zvolit si jiné.

A ve sporu o sociální síť bychom měli požadovat opravu mostu, ne zákaz vstupu pro děti: průhledný a nastavitelný algoritmus, záruky soukromí, opatření proti návykovosti namísto její podpory a mnoho dalších věcí.

Měli bychom omezovat provozovatele sítí, nutit je k větší odpovědnosti. Namísto toho omezujeme děti, protože to je mnohem snazší. A nejsou to voliči. Kdyby byli, žádný politik by jim na jejich oblíbenou zábavu nesáhl.

Nezapomeňte: opravdu „my“. Neházejme to tentokrát na Babiše, ten je jen hlasem přibližného společenského souhlasu.

A poznámka na závěr, jízlivá málem jak od Filipa Titlbacha: Dejme tomu, že se pletu, že se zákaz dá účinně zařídit, že za rok nebo za dva všechny české děti pod patnáct či šestnáct budou muset odložit mobily, protože v nich nebude nic, co by je zajímalo, anebo se jim rovnou zakážou i ty. Co pak? Co budou dělat? Kam půjdou? Kde se potkají?

Než řeknete něco jako ven, na hřiště, do kroužku a podobně, zvažte prosím, kolik je kolem vás hřišť, na nichž se mohou děti volně potkávat, jak se tam bezpečně dostanou, kolik stojí kroužky, kolik rodin na ně jednoduše nemá (mobil je levnější!), a několik dalších věcí, které vás samotné při té příležitosti určitě napadnou.

A ještě: Odložíte ten mobil i vy sami a namísto toho budete se svými dětmi trávit mnohem více času než dříve? A můžete mi to dát písemně?